

Konsekvensutredning med anledning av förslag till ändrade föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1)

Sammanfattning

CSN föreslår att möjligheten att få studiemedel i förskott vid utlandsstudier ska begränsas

Risken för felaktiga utbetalningar av studiemedel och bidragsbrott riktade mot studiemedelssystemet är större vid utlandsstudier än vid studier i Sverige. Vid utlandsstudier kan ordinarie studiemedel i vissa fall betalas ut för en hel studieperiod (termin) i förskott. Merkostnadslån för undervisningsavgifter kan betalas ut i förskott för flera studieperioder (terminer), för upp till 53 veckors studier. Sådana förskottsutbetalningar kan omfatta stora belopp. Felaktiga utbetalningar, återkrav av felaktigt utbetalda studiemedel och polisanmälningar av misstänkta bidragsbrott är också flera gånger vanligare bland gruppen studerande som har fått sådana förskott. CSN föreslår därför att möjligheten till utbetalningar av ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter ska begränsas.

CSN föreslår att utlandsstuderande, precis som studerande i Sverige, alltid ska redovisa studieresultat innan nya studiemedel kan komma i fråga

En studerande som ansöker om nya studiemedel måste normalt redovisa tillräckliga studieresultat från sin föregående period med studiemedel. För studerande som läst utomlands har det tidigare kunnat ta tid att få ut betyg m.m. från den utländska läroanstalten. CSN har därför vid utlandsstudier, exempelvis vid administrativa förseningar vid den utländska läroanstalten, kunnat bortse från studieresultaten från den studerandes senaste period med studiemedel. Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen innebär dock att det numera är ovanligt med sådana förseningar. CSN föreslår därför att det vid utlandsstudier inte längre ska vara möjligt att bortse från studieresultaten från den studerandes senaste studiestödsperiod.

CSN föreslår att samma tidsfrister ska gälla för sjukanmälningar vid utlandsstudier som vid studier i Sverige

Studerande som blir sjuka kan under vissa förutsättningar få behålla sina studiemedel under sjukperioden. Utlandsstuderande som blir sjuka ska anmäla det till CSN. Vid studier i Sverige görs anmälan i stället till Försäkringskassan, och en sådan anmälan ska i praktiken göras senast under sjukperiodens åttonde dag. Tidigare har det kunnat vara svårare för utlandsstuderande att snabbt få tag på CSN.

CSN huvudkontoret

Utlandsstuderande har därför kunnat göra en sjukanmälan vid nästa termins början eller senast i slutet av hela den period som studiemedel har lämnats för i ett och samma beslut. Utlandsstuderande har dock numera normalt samma möjligheter som studerande i Sverige att nå CSN, exempelvis genom e-post eller Mina sidor. CSN föreslår därför att den senaste tidpunkten för sjukanmälan vid utlandsstudier ska vara densamma som vid studier i Sverige.

Innehåll

1	Bakgrund	4
1.1	Förskottsutbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier	4
1.2	Möjligheten att skjuta upp prövning av studieresultat efter utlandsstudier ...	4
1.3	Sjukanmälan vid utlandsstudier	5
2	Överväganden och förslag	5
2.1	Ordinarie studiemedel vid utlandsstudier ska endast i undantagsfall kunna betalas ut på annat sätt än månadsvis i förskott	5
2.2	Utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter på annat sätt än månadsvis i förskott ska som mest få omfatta 26 veckors studier	9
2.3	Möjligheten att skjuta upp prövning av studieresultat efter utlandsstudier ska tas bort	11
2.4	Reglerna för sjukanmälan vid utlandsstudier ska vara desamma som vid studier i Sverige	13
3	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	15
3.1	Ikraftträdande	15
3.2	Behovet av särskilda övergångsbestämmelser	16
4	Vilka berörs av ändringarna?	16
5	Kostnadsmässiga och andra effekter	17
5.1	Förskott av ordinarie studiemedel vid utlandsstudier begränsas	17
5.2	Förskott av merkostnadslån för undervisningsavgifter begränsas	18
5.3	Uppskjuten prövning av studieresultat efter utlandsstudier tas bort	19
5.4	Förändrad tidpunkt för sjukanmälan vid utlandsstudier	20
6	Konsekvenser för Sveriges EU-medlemskap	21
7	Övriga konsekvenser	21
8	Behovet av informationsinsatser	21
9	Uppföljning	21

1 Bakgrund

1.1 Förskottsutbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier

Risken för felaktiga utbetalningar av studiemedel och bidragsbrott riktade mot studiemedelssystemet är större vid utlandsstudier än vid studier i Sverige. Anledningen är i huvudsak att beloppen som betalas ut vid utlandsstudier är högre än vid studier i Sverige och att dessa oftare betalas ut i förskott innan studierna börjar.

Regeringen gav den 7 december 2023 CSN i uppdrag att se över vilka åtgärder som kan vidtas inom ramen för gällande bestämmelser för att säkerställa att utbetalningar av studiemedel vid utlandsstudier är korrekta och därmed minska risken för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.¹ En utgångspunkt för uppdraget var att förskottsutbetalningar bör kunna begränsas i högre utsträckning än vad som sker i dag.

Vid utlandsstudier kan studiemedel i form av ordinarie studiebidrag och studielån för en hel period (termin) betalas ut i förskott om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan exempelvis vara att den studerande måste betala flera månaders hyreskostnader i förskott. Därutöver kan studiemedel i form av merkostnadslån betalas ut i förskott, om den studerande kan visa att han eller hon, före tidpunkten studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. En utbetalning av studiemedel i förskott vid utlandsstudier kan omfatta högst en period (termin) och högst 26 veckor. Merkostnadslån för undervisningsavgifter och försäkringskostnader kan dock betalas ut i förskott för flera perioder (terminer) och för högst 53 veckor.

CSN uppgav i återredovisningen av regeringsuppdraget bland annat att myndigheten avsåg utreda lämpligheten att begränsa möjligheterna att få ordinarie studiebidrag och studielån utbetalda på annat sätt än förskottsvis varje månad. CSN avsåg dessutom utreda möjligheten att begränsa utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter och försäkringskostnader vid utlandsstudier i förskott, så att de högst får omfatta en period och högst 26 veckors stöd.²

1.2 Möjligheten att skjuta upp prövning av studieresultat efter utlandsstudier

Vid varje ny ansökan om studiemedel ska som huvudregel den studerandes tidigare studieresultat prövas.³ Det är normalt studieresultaten från den studerandes senaste beviljningsperiod som ska ligga till grund för prövningen av om de tidigare studierna har bedrivits i normal takt.⁴

¹ U2023/03473.

² Uppdrag att vidta åtgärder för att minska risken för felaktiga utbetalningar vid utlandsstudier, CSN mars 2024 ([ADM/2023:829](#)).

³ 3 kap. 6 och 7 §§ studiestödslagen (1999:1395).

⁴ 4 kap. 2 § CSNFS 2001:1.

Vid studier utomlands var det tidigare ofta svårt för den studerande att visa upp studieresultat från den utländska läroanstalten innan prövningen av rätt till studiemedel för nästkommande termin skedde. Anledningen var oftast administrativa förseningar hos den utländska skolan, dvs. att skolan dröjde med att utfärda kursintyg. CSN har därför meddelat föreskrifter om att myndigheten vid utlandsstudier kan bortse från studieresultaten från den studerandes senaste period med studiemedel, om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl anses finnas om den studerande inte kan redovisa några studieresultat från den senaste studiestödsperioden på grund av omständigheter som han eller hon inte kan påverka. Sådana omständigheter anges till exempel vara administrativa förseningar på den utländska skolan, som att skolan dröjer med att utfärda kursintyg.

Nuförtiden är det ovanligt med sådana administrativa förseningar hos utländska lärosäten som var skälet till att undantagsbestämmelsen infördes. Bestämmelsen behöver därför ses över.

1.3 Sjukanmälan vid utlandsstudier

För sjukanmälan vid utlandsstudier har CSN föreskrivit att anmälan ska göras när den studerande på grund av sjukdom gör ett uppehåll i studierna under sju dagar eller mer. CSN har också reglerat att en sådan anmälan ska anses ha gjorts i rätt tid om den görs senast vid nästa studiestödsperiods början eller senast vid beviljningsperiodens slut, om anmälan gäller sjukdom under den sista studiestödsperioden i beviljningsperioden. Studerande utomlands har numera, genom den tekniska utvecklingen, i princip samma möjligheter som studerande i Sverige att kontakta CSN vid ändringar i studierna. Det finns därför skäl att ifrågasätta behovet av bestämmelser som generellt medger att anmälan av sjukdom får ske lång tid efter sjukdomstillfället.

2 Överväganden och förslag

2.1 Ordinarie studiemedel vid utlandsstudier ska endast i undantagsfall kunna betalas ut på annat sätt än månadsvis i förskott

CSN:s förslag: Vid utlandsstudier ska ordinarie studiemedel få betalas ut på annat sätt än förskottsvis varje månad, endast om den studerande annars skulle få svårigheter att få tillgång till utbetalningarna.

Skälen för förslaget

Bestämmelser i lag, förordning och föreskrifter

Enligt 16 kap. 1 a § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd ([CSNFS 2001:1](#)) om beviljning av studiemedel betalas studiemedel vid utlandsstudier ut månadsvis i förskott. Utbetalning sker därför normalt den 25:e varje månad och varje utbetalning avser normalt de kommande fyra veckornas studier. Studiemedel vid utlandsstudier får enligt nuvarande regler dock även betalas

ut på annat sätt, om det finns särskilda skäl.⁵ CSN har i allmänna råd meddelat att det bör anses finnas särskilda skäl att betala ut studiemedel på annat sätt än förskottsvis varje månad om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt som studiemedel annars skulle ha betalats ut, exempelvis har höga inledande levnadskostnader. Med höga inledande levnadskostnader avses i sammanhanget sådana kostnader, exempelvis för boende, måltider eller andra kostnader som ordinarie studiemedel normalt är avsedda att täcka. Om CSN bedömer att det finns särskilda skäl betalar CSN därför normalt ut en hel periods (termins) ordinarie studiemedel vid ett tillfälle, redan före studiestarten.

CSN:s bemyndigande att meddela föreskrifter

CSN får enligt 3 kap. 25 b § studiestödsförordningen ([2000:655](#)) meddela föreskrifter om utbetalning av studiemedel för utlandsstudier.

Behovet att kunna få ordinarie studiemedel utbetalda före studiestarten är begränsat, och riskerna för missbruk vid sådana utbetalningar är betydande

CSN genomförde 2020 en uppföljning av bestämmelserna om att ordinarie studiemedel vid utlandsstudier vid särskilda skäl kan betalas ut på annat sätt än månadsvis i förskott.⁶ Uppföljningen visade att endast omkring tre procent av de utlandsstuderande utnyttjade möjligheten att få ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten, en siffra som därefter har sjunkit till två procent läsåret 2023/24. Samtidigt framkom att felaktiga utbetalningar, återkrav av felaktigt utbetalda studiemedel och polisanmälningar av misstänkta bidragsbrott var flera gånger vanligare bland gruppen studerande som fått ordinarie studiemedel avseende en hel period (termin) utbetalda i förskott än bland andra studerande, före studiestarten. Den som avser att missbruka studiemedelssystemet utnyttjar helt enkelt samtidigt ofta möjligheten att få så mycket studiemedel utbetalda före studiestarten som möjligt. Detta kan ske på olika sätt, exempelvis genom att den studerande skickar in förfalskade intyg som visar att hyreskostnaderna utomlands måste betalas innan studiestarten. Att ansöka om att få ordinarie studiemedel utbetalda före studiestarten används i vissa fall som ett sätt att maximera de belopp som kan hinna betalas ut innan felaktigheten upptäcks av CSN, t.ex. genom att det utländska lärosätet meddelar att den studerande aldrig har påbörjat sina studier. Den problematik och de risker som uppmärksammades i CSN:s undersökning 2020 kvarstår alltså.

Behovet av att få ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten är begränsat. Möjligheten till sådana förskott utnyttjas samtidigt av aktörer som vill missbruka studiestödssystemet och maximera sina brottsvinster. Att behålla nuvarande föreskrifter är därför inget alternativ. Det finns i stället starka skäl att begränsa möjligheterna att få ordinarie studiemedel utbetalda på annat sätt än månadsvis i förskott.

⁵ 16 kap. 4 a §.

⁶ Uppföljning av föreskrifter – Föreskrifter om utbetalning av studiemedel på annat sätt än månadsvis i förskott. CSN den 4 februari 2020 ([CSN dnr. ADM2020:83](#)).

Det bör även fortsättningsvis finnas en viss möjlighet att kunna få ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten...

CSN har övervägt att helt ta bort möjligheten att få ordinarie studiemedel utbetalda på annat sätt än månadsvis i förskott. En sådan lösning skulle innebära att incitamenten att missbruka studiestödssystemet minskar. De belopp som kan hinna betalas ut innan CSN upptäcker felaktigheten skulle också bli betydligt lägre. Målet med studiestödet är samtidigt att det ska vara rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning.⁷ Studiestödets utformning får därför inte innebära att utbildning omöjliggörs. CSN konstaterar att det kan finnas särskilda omständigheter som innebär det inte är möjligt för en studerande att bedriva studier, om ordinarie studiemedel inte kan betalas ut i en klumpsumma före studiestarten. Det kan t.ex. handla om studerande som ska genomföra en längre studie- eller praktikresa eller en resa för att samla in material till en uppsats eller ett examensarbete och där resan företas i område där det saknas åtkomst till bankkonto eller tillgång till affärer för att löpande fylla på förnödenheter. Att helt stoppa möjligheten att kunna få studiemedel utbetalda före studiestarten är därför inte lämpligt.

...men möjligheten till utbetalning i förskott före studiestarten bör begränsas betydligt

Möjligheterna att få ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten bör begränsas. En begränsning kan göras på olika sätt. Storleken på de belopp som kan betalas ut i förskott kan begränsas, tidpunkten när stödet kan betalas ut i förskott kan justeras, och villkoren för att kunna få stöd i förskott kan skärpas.

- Begränsning av de belopp som kan betalas ut i förskott

Det belopp som kan betalas ut före studiestarten skulle kunna begränsas till ett visst belopp eller till stöd motsvarande ett visst antal veckors studier. Det finns dock flera problem med en sådan lösning. Om villkoren för att få ordinarie studiemedel utbetalda före studiestarten inte förändras, kvarstår incitamenten för den som vill missbruka systemet och som vill maximera det stöd som hinner betalas ut innan upptäckt. Dessutom uppstår olika praktiska frågor. Om CSN t.ex. betalar ut ordinarie studiemedel motsvarande högst fyra veckors studier före studiestarten - vilka fyra veckor av den kommande perioden är det som betalas ut?

En belopps- eller veckogräns löser med andra ord inte problemet med att alla förskottsutbetalningar innebär förhöjda risker för felaktiga utbetalningar. En sådan gräns kan som bäst bidra till att minska storleken på de felaktigt utbetalda beloppen, samtidigt som den skulle skapa olika praktiska problem. En sådan lösning utgör därför inget lämpligt alternativ.

⁷ Prop. 2023/24:1, [utgiftsområde 15](#), s. 5 och 6.

- Att senarelägga tidpunkten då ordinarie studiemedel kan betalas ut i förskott

Ett annat alternativ vore att reglera att ordinarie studiemedel fortsatt ska kunna betalas ut i en klumpsumma i förskott, men först sedan det är visat att den studerande faktiskt har påbörjat sina studier. Även en sådan lösning skulle dock vara problematisk. För studerande som har ett reellt och särskilt beaktansvärt behov av att kunna få ordinarie studiemedel utbetalda redan före studiestarten skulle det bli svårt att studera. Det skulle dessutom fortfarande vara fullt möjligt att missbruka systemet, även om det skulle bli något svårare. En person som inte har för avsikt att studera skulle t.ex. fortfarande kunna förfalska handlingar som visar att han eller hon har påbörjat sina studier. Inte heller en sådan lösning utgör därför ett lämpligt alternativ.

- Restriktivare bestämmelser för när ordinarie studiemedel får betalas ut i förskott

Ordinarie studiemedel får enligt nuvarande regler betalas ut före studiestarten om den studerande har höga inledande levnadskostnader, t.ex. om en hyresvärd kräver förskottsutbetalning av en eller fler månadshyror. En principiell fråga är om sådana behov verkligen måste tillgodoses genom studiemedelssystemets utformning. Det kan t.ex. finnas andra alternativ till boende och studerande kan välja andra studieorter. Storleken på de bidrag och lån som CSN kan lämna täcker heller inte alltid alla kostnader, t.ex. vid studier på orter och i länder med höga kostnadslägen eller vid läroanstalter med höga undervisningsavgifter. Att anpassa studiemedelsbeloppen efter alla sådana olika individuella omständigheter skulle vara orimligt. Det är på motsvarande sätt heller inte rimligt att studiemedelssystemet ska anpassas för att lösa alla olika situationer där en viss studerande kan ha höga inledande kostnader. Det finns tvärtom goda skäl att i stället förbehålla möjligheten att få ordinarie studiemedel utbetalda före studiestarten till rena undantagsfall. På så sätt elimineras möjligheterna för den som vill missbruka studiemedelssystemet, samtidigt som risken för att ordinarie studiemedel lämnas felaktigt minskar och de belopp som kan komma att lämnas felaktigt begränsas.

CSN föreslår därför att utbetalning av ordinarie studiemedel före studiestarten endast ska vara möjligt i rena undantagsfall, om den studerande annars inte skulle kunna få tillgång till studiemedlen under studietiden. Det kan t.ex. handla om studerande som ska genomföra längre studie- eller praktikperioder i oländiga områden där det saknas möjlighet att kunna ta del av regelbundna utbetalningar av studiemedel.

Studiemedel i form av merkostnadslån bör dock även fortsättningsvis kunna betalas ut på annat sätt om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt

som studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. CSN föreslår däremot att storleken på de merkostnadslån som kan betalas ut redan före studiestarten i vissa avseenden ska begränsas, se vidare avsnitt 2.2.

2.2 Utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter på annat sätt än månadsvis i förskott ska som mest få omfatta 26 veckors studier

CSN:s förslag: Vid utlandsstudier ska en utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter på annat sätt än förskottsvis varje månad få omfatta en eller flera studieperioder men som mest 26 veckor.

Skälen för förslaget

Bestämmelser i lag, förordning och föreskrifter

Enligt 16 kap 4 a § CSNFS (2001:1) betalas studiemedel vid utlandsstudier ut månadsvis i förskott. Enligt 16 kap. 4 a § får studiemedel i form av merkostnadslån betalas ut på annat sätt om den studerande kan visa att han eller hon, före den tidpunkt som studiemedel annars skulle ha betalats ut, måste bekosta sådant som lånet är avsett att täcka. Av 16 kap 5 § CSNFS (2001:1) följer att en utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter eller för försäkring vid utlandsstudier på annat sätt än förskottsvis varje månad får omfatta flera studieperioder om högst 53 veckor. CSN kan således betala ut merkostnadslån för undervisningsavgifter och försäkringskostnader för flera studieperioder om högst 53 veckor vid ett tillfälle före studiestarten.

CSN:s bemyndigande att meddela föreskrifter

CSN får enligt 3 kap. 25 b § p.4 studiestödsförordningen (2000:655) meddela föreskrifter om utbetalning av studiemedel för utlandsstudier.

Begränsa risken för felaktiga utbetalningar avseende stora förskottsutbetalningar av merkostnadslån för undervisningsavgift

De flesta läroanstalter som tar ut en undervisningsavgift kräver någon form av betalning i förskott innan den studerande påbörjar sina studier. Det medför att merkostnadslån för undervisningsavgifter normalt betalas ut innan studiestart. En förskottsutbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter kan avse delar av en studieperiod (termin), en hel studieperiod (termin), flera studieperioder (terminer) eller ett helt läsår. Utbetalning kan dock tidigast ske tre veckor innan studierna ska påbörjas. Förskottsutbetalningar som sker redan innan studiestart medför att det svårt för CSN att kontrollera med lärosätet om den studerande verkligen har för avsikt att påbörja studierna och på så vis upptäcka om utbetalningen är felaktig.

CSN konstaterar att risken för felaktiga utbetalningar, missbruk och bidragsbrott är större vid utlandsstudier. Utbetalningar av merkostnadslån före studiestarten, framför allt för undervisningsavgifter vid utlandsstudier kan avse betydande belopp.

En utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgift för flera studieperioder på totalt 53 veckor kan uppgå till cirka 200 000 kronor som utbetalas vid ett tillfälle. Den som avser missbruka studiemedelssystemet utnyttjar möjligheten att få stora belopp utbetalda före studiestarten.⁸ De belopp som kan utbetalas i en klumpsumma är således i sig ett incitament för bidragsbrott. En utbetalning i förskott av merkostnadslån för undervisningsavgifter som omfattar totalt 53 veckor och avser flera studieperioder innebär dessutom risker för felaktiga utbetalningar vid studieavbrott om en efterföljande studieperiod inte påbörjas. CSN bedömer att det inte är något alternativ att behålla nuvarande föreskrifter utan finns skäl att begränsa möjligheterna att få merkostnadslån för undervisningsavgift utbetalda i förskott.

Det bör även fortsättningsvis finnas möjlighet att kunna få merkostnadslån för undervisningsavgift utbetalda i förskott före studiestarten

CSN har övervägt att merkostnadslån enbart ska kunna utbetalas månadsvis i förskott på samma sätt som ordinarie studiemedel. En sådan lösning skulle minska risken för felaktiga utbetalningar betydligt. Men samtidigt skulle möjligheten att bedriva studier starkt begränsas, särskilt vid utlandsstudier, i och med att undervisningsavgifter oftast måste betalas till läroanstalten i förskott. CSN anser därför att det inte är lämpligt att helt begränsa möjligheten att få merkostnadslån för undervisningsavgift utbetalda i förskott.

Utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgift i förskott före studiestarten bör begränsas

Att begränsa möjligheten till förskottsutbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgift är en avvägning mellan att minska risken för felaktiga utbetalningar och samtidigt inte omöjliggöra studier, i synnerhet utlandsstudier. Vid läroanstalter där studerande måste betala en undervisningsavgift behöver avgiften i regel betalas i förskott för en kommande studieperiod (termin). Att begränsa rätten att få merkostnadslån utbetalt i förskott från 53 veckor till 26 veckor skulle därför minska risken för felaktiga utbetalningar av stora belopp, men samtidigt inte försvåra för de studerande att bedriva studier. Begränsningen till 26 veckor skulle täcka undervisningsavgiften för en termin vid de allra flesta läroanstalter. Det maximala belopp som kan betalas ut i form av merkostnadslån för undervisningsavgifter före studiestarten skulle med en sådan begränsning minska till omkring 98 000 kronor, jämfört med dagens nästan 200 000 kronor. Incitamentet för missbruk och storleken på eventuella felaktiga utbetalningar skulle därmed minska betydligt. CSN ser därför ingen anledning att ytterligare begränsa möjligheten till förskottsutbetalning, t.ex. till att endast avse en studieperiod (termin). Därför föreslår CSN att en utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter på annat sätt än förskottsvis varje månad ska få omfatta flera studieperioder, men sammanlagt högst 26 veckor.

⁸ Se avsnitt 1.1.

2.3 Möjligheten att skjuta upp prövning av studieresultat efter utlandsstudier ska tas bort

CSN:s förslag: Det ska inte längre vara möjligt att efter utlandsstudier bortse från studieresultaten från den studerandes senaste studiestödsperiod.

Skälen för förslaget

Bestämmelser i lag, förordning och föreskrifter

Vid varje ny ansökan om studiemedel ska som huvudregel den studerandes tidigare studieresultat prövas. I 3 kap. 7 § studiestödslagen anges att studiemedel bara får lämnas om den studerande bedrivit sina tidigare studier i normal takt. För att studietakten ska anses vara normal krävs, vid studier vid en svensk högskola, att den studerande klarat av 62,5 procent av sitt studieåtagande de första 40 veckorna med studiemedel och 75 procent för studietid därefter.⁹ CSN har därutöver beslutat om föreskrifter om vad som är att anse som normal studietakt vid utlandsstudier.¹⁰ Om de tidigare studieresultaten är äldre än 10 år eller om det finns särskilda skäl för det, får dock studiemedel lämnas även om de tidigare studierna inte har bedrivits i normal takt.¹¹

CSN har även beslutat om verkställighetsföreskrifter om prövning av studieresultat.¹² Huvudregeln är att det är studieresultaten från den studerandes senaste beviljningsperiod som ska ligga till grund för prövningen av om de tidigare studierna har bedrivits i normal takt.¹³ Vid studier utomlands var det tidigare ofta svårt för den studerande att visa upp studieresultat från det utländska lärosätet innan prövningen av rätt till studiemedel för nästkommande termin skedde. Anledningen var oftast administrativa förseningar hos den utländska skolan, dvs. att skolan dröjde med att utfärda kursintyg. CSN beslutade därför 2008 om föreskrifter med innebörden att myndigheten vid utlandsstudier kan bortse från studieresultaten från den senaste studiestödsperiod, om det finns särskilda skäl. Till bestämmelsen har CSN även meddelat allmänna råd som anger att särskilda skäl bör anses finnas om den studerande inte kan redovisa några studieresultat från den senaste studiestödsperioden på grund av omständigheter som han eller hon inte kan påverka. Sådana omständigheter anges till exempel vara administrativa förseningar på den utländska skolan, som att skolan dröjer med att utfärda kursintyg. Bestämmelsen ger CSN en möjlighet att vara mer flexibel med studieresultatprövningen i de fall uppehållet innan en nästkommande termin är för kort för att den studerande ska hinna uppvisa ett intyg på sina studieresultat.

⁹ 3 kap. 5 § studiestödsförordningen (2000:655)

¹⁰ 4 kap. Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljning av studiemedel.

¹¹ 3 kap. 7 § andra stycket studiestödslagen jämte 3 kap. 5 a § studiestödsförordningen.

¹² 4 kap. CSNFS 2001:1.

¹³ 4 kap. 2 § CSNFS 2001:1.

CSN:s bemyndigande att meddela föreskrifter

CSN får enligt 3 kap. 5 och 5 a §§ studiestödsförordningen (2000:655) meddela föreskrifter om verkställigheten av bestämmelsen i 3 kap 7 § studiestödslagen om prövning av studieresultat. Vidare får CSN meddela föreskrifter om vad som är normal studietakt vid studier på annan utbildning än högskoleutbildning.

Skäl för förslaget

Nuförtiden är det ovanligt med sådana administrativa förseningar hos utländska lärosäten som var skälet till att undantagsbestämmelsen infördes. Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen har inneburit att studerande snabbare och enklare får tillgång till sina studieresultat. Det saknas därför numera egentlig grund för att skjuta upp prövningen av senaste studiestödssperiodens resultat. Bestämmelsen i 4 kap. 4 § CSNFS 2001:1 har således blivit obsolet, och den skapar en osäkerhet hos både studerande och CSN:s handläggare om vilka terminers studieresultat det är som faktiskt får och ska prövas. Regelverket som styr studieresultatprövningen vid utlandsstudier är därför inte tillräckligt transparent, vilket utgör en rättssäkerhetsbrist. Det kan dessutom diskuteras om bestämmelsen ligger helt i linje med bestämmelserna 3 kap. 6 och 7 §§ studiestödslagen (1999:1395).

Det är även relevant att göra en jämförelse med studieresultatprövning vid studier i Sverige. Det finns inga nationella regler om hur lång tid en examinator har på sig att rätta tentamen och sätta betyg, men en utgångspunkt är förvaltningslagens bestämmelse om att ärenden ska handläggas så snabbt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.¹⁴ Universitetskanslersämbetet (UKÄ), som har tillsyn över Sveriges universitet och högskolor, har i en vägledning gett uttryck för att tre veckor är en rimlig rättningstid.¹⁵ Lärosätenas egna riktlinjer om rättningstider för tentamen överensstämmer i stor utsträckning med vad UKÄ angett. Eftersom många svenska lärosäten håller tentamensperiod under första halvan av januari månad förekommer det ofta att CSN kan pröva höstterminens studieresultat först i slutet av januari eller början av februari. Lärosätenas vårtermin startar dock normalt upp redan i mitten av januari. Det innebär att studerande i Sverige kan behöva vänta några veckor in på vårterminen på sina studieresultat, och därmed även på sina beslut om och utbetalningar av studiemedel. Detsamma gäller för studerande som läser sommarkurser efter en beviljningsperiod som avslutas med vårtermin och den som ansöker om studiemedel inför höstterminen efter att ha läst sommarkurser. Till skillnad från studerande utomlands finns det för studerande i Sverige inte någon möjlighet att skjuta upp studieresultatprövningen på grund av att studieresultaten dröjer några veckor. I Sverige finns det omkring 440 000 studerande med studiemedel vars studieresultat ska prövas vid varje ny ansökan. CSN ser ingen anledning att andra regler ska gälla för de 22 000 studerande som studerar utomlands. Det gäller särskilt när den tekniska utvecklingen gjort att det numera saknas egentlig grund för att skjuta upp studieresultatprövningen – under läsåret

¹⁴ 9 § förvaltningslagen (2017:900).

¹⁵ Universitetskanslersämbetets vägledning [Rättssäker examination](#), fjärde upplagan, 2020, s 72 f.

2023/24 tillämpades undantaget endast på omkring 14 procent av de som studerat utomlands. CSN anser att studieresultatprövningen ska ske på ett så rättssäkert och likvärdigt sätt som möjlig varför reglerna bör vara desamma för studerande i Sverige och studerande utomlands. En återgång till huvudprincipen om att tidigare studieresultat alltid ska prövas är därför påkallad.

CSN anser att det mot ovan beskriven bakgrund finns skäl att upphäva bestämmelsen i 4 kap. 4 § CSNFS 2001:1 som gör det möjligt att vid utlandsstudier bortse från senaste studiestödsperioden vid studieresultatprövningen.

Alternativa lösningar

Ett alternativ till att upphäva bestämmelsen och det allmänna rådet är att låta dem kvarstå med samma lydelse som idag. CSN anser emellertid att det numera saknas anledning att ha olika regler för studieresultatprövningen vid utlandsstudier och studier i Sverige.

2.4 Reglerna för sjukanmälan vid utlandsstudier ska vara desamma som vid studier i Sverige

Förslag: Reglerna för sjukanmälan vid utlandsstudier ska vara desamma som vid studier i Sverige.

Skälen för förslaget

Bestämmelser i lag, förordning och föreskrifter

Av 3 kap. 26 § studiestödsförordningen framgår att det i 27–32 §§ finns bestämmelser om studiemedel vid sjukdom i vissa fall. Definitionen av sjukperiod är att det avser tid då en studerande på grund av sjukdom oavbrutet har varit helt oförmögen att bedriva sina studier, eller till hälften oförmögen att bedriva sina heltidsstudier och det rör sig om ett sådant medicinskt väldokumenterat sjukdomstillstånd som motsvarar villkoren för särskilt högriskskydd enligt 13 § första stycket 2 lagen (1991:1047) om sjuklön. Studietid är den del av ett kalenderhalvår då en studerande bedriver studier och den del av kalenderhalvåret då den studerande skulle ha bedrivit studier om han eller hon inte hade blivit sjuk.

Bestämmelserna om studiemedel under sjukdom gäller även vid utlandsstudier och de frågor som enligt 28–32 §§ ska skötas av Försäkringskassan ska då hanteras av CSN.

Av 3 kap. 28 § studiestödsförordningen framgår att om en studerande på grund av sjukdom blir helt, eller under vissa förutsättningar till hälften, oförmögen att bedriva sina studier ska han eller hon anmäla detta till Försäkringskassan.

CSN ska, när det gäller utlandsstudier, handha de uppgifter som ankommer på Försäkringskassan avseende studiemedel under sjukdom vid studier i Sverige. När det gäller studier i Sverige finns inte någon tidsgräns angiven inom vilken anmälan till Försäkringskassan måste göras. För sjukanmälan vid utlandsstudier har CSN i

föreskrifter angett att anmälan ska göras när den studerande gör ett uppehåll i studierna under sju dagar eller mer på grund av sjukdom.

CSN har också i föreskrifter och allmänna råd angett att en sådan anmälan ska anses ha gjorts i rätt tid om den görs senast vid nästa studiestödsperiods början eller senast vid beviljningsperiodens slut, om anmälan gäller sjukdom under den sista studiestödsperioden i beviljningsperioden. Anmälan ska innehålla datum för sjukdomens första och sista dag. Den studerande ska även lämna in ett läkarintyg till CSN för att styrka nedsättningen av studieförmågan på grund av sjukdomen. Bestämmelserna om sjukanmälan vid utlandsstudier har gällt sedan studiestödsförordningen trädde i kraft den 1 juli 2001. I samband med ikraftträdandet tog CSN fram föreskrifter och allmänna råd.

CSN:s bemyndigande att meddela föreskrifter

CSN får enligt 3 kap. 28 § studiestödsförordningen meddela närmare föreskrifter om anmälan.

Det saknas behov av en särskild reglering av sjukanmälan vid utlandsstudier

Uppgiftsskyldighet

Anmälningsskyldigheten när det gäller sådana ändringar som har betydelse för rätten till studiemedel eller för studiemedlens storlek framgår av 3 kap. 27 § studiestödslagen. I studiestödsförordningen finns sedan preciserat att en studerande som på grund av sjukdom blir oförmögen att bedriva sina studier ska han eller hon anmäla detta till Försäkringskassan (3 kap. 28 §). När det gäller utlandsstudier följer det av 3 kap. 26 § tredje stycket studiestödsförordningen att det är CSN som ska sköta de frågor som Försäkringskassan handhar vid studier i Sverige. Detta innebär att det redan av 3 kap. 28 § studiestödsförordningen framgår att den som är oförmögen att bedriva sina studier ska anmäla detta till CSN. Någon särskild reglering i myndighetens föreskrifter är därför inte nödvändig och 14 kap. 2 § fjärde punkten ska därför upphävas.

Tider för anmälan av sjukdom

Mot bakgrund av den utveckling som skett när det gäller möjligheterna att, på olika sätt, kommunicera oberoende av var man befinner sig i världen finns det skäl att ifrågasätta behovet av särskilda regler för anmälan om sjukdom vid utlandsstudier. ÖKS har i andra sammanhang lyft att även de som studerar utomlands normalt har samma möjligheter som studerande i Sverige att nå CSN, genom e-post och användningen av Mina sidor.¹⁶

CSN anser att det i dag saknas skäl för generella bestämmelser som medger att sjukanmälan får göras vid en senare tidpunkt vid utlandsstudier än vad som gäller för studier i Sverige. Det finns dessutom alltid möjlighet att beakta omständigheterna i det enskilda fallet, vid prövning av om den studerande har varit förhindrad att göra en anmälan eller om det finns något annat särskilt skäl som

¹⁶ Dnr: 2020-06021 och dnr: 2022-01218.

medger att godkännande av en sjukperiod kan avse tid innan den tidpunkt som anges i studiestödsförordningen. 14 kap. 3 § tredje stycket i föreskrifterna och det allmänna rådet till 3 kap. 30 § studiestödsförordningen (2000:655) ska därför upphävas.

Alternativa lösningar

Ett alternativ till att upphäva föreskrifterna och det allmänna rådet är att låta dem kvarstå med samma lydelse som idag. CSN anser emellertid att förutsättningarna när det gäller studiemedel under sjukdom bör vara desamma vid studier i Sverige och vid utlandsstudier. En förenkling av reglerna kan också bidra till en ökad förutsägbarhet.

3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

CSN:s förslag: Förslaget om att det vid utlandsstudier inte längre ska vara möjligt att bortse från studieresultaten från den studerandes senaste studiestödsperiod om det finns särskilda skäl ska träda i kraft den 1 juli 2026. Övriga bestämmelser ska träda i kraft den 1 januari 2026.

- Äldre bestämmelser om förskottsutbetalning av ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter vid utlandsstudier ska fortsatt tillämpas för den som har ansökt om stöd före den 19 mars 2026.
- Äldre bestämmelser om tidpunkt för anmälan av frånvaro på grund av sjukdom vid utlandsstudier ska fortsatt gälla för beviljningsperioder som har startat före ikraftträdandet.

3.1 Ikraftträdande

Studerande som har haft studiemedel för utlandsstudier och som ska söka nya studiemedel kommer enligt CSN:s förslag framledes alltid att behöva redovisa resultat från tidigare studier. Det är viktigt att de studerande i god tid kan informeras om denna förändring. Förslaget, att det vid utlandsstudier inte längre ska vara möjligt att bortse från studieresultaten från den studerandes senaste studiestödsperiod om det finns särskilda skäl, bör därför träda i kraft först den 1 juli 2026. Studerande som uppbär studiemedel och som planerar att ansöka om nya studiemedel efter den 1 juli 2026 kan därigenom i god tid informeras om vikten av att kunna redovisa betyg, examina eller liknande vid sin nya ansökan.

CSN anser att det är viktigt att regler som bidrar till att förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar kan träda i kraft snarast. CSN föreslår därför att nya restriktivare bestämmelser om möjligheter att få ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter utbetalda i förskott ska träda i kraft den 1 januari 2026. CSN anser vidare nya bestämmelser, om tidsfrist för att anmäla frånvaro pga. sjukdom vid utlandsstudier, bör kunna träda i kraft vid samma tidpunkt. CSN bedömer dock att äldre regler i vissa fall fortsatt bör kunna tillämpas, se vidare nedan.

3.2 Behovet av särskilda övergångsbestämmelser

Förskott av ordinarie studiemedel och merkostnadslån vid utlandsstudier begränsas

Ansökan om studiemedel görs elektroniskt på Mina sidor på www.csn.se. Utlandsstuderande kan i nuvarande ansökansformulär ange att de har stora kostnader som måste betalas i förväg, och att de därför vill få en engångsutbetalning av ordinarie studiemedel innan studierna börjar. Studerande kan i ansökan även ange om de behöver och vill ha merkostnadslån för undervisningsavgifter utbetalda på annat sätt än månadsvis. CSN kommer att justera ansökningsformuläret den 18 mars 2026.

En ordning där studerande ges möjlighet att ansöka om förskottsutbetalningar som de i praktiken sedan inte kan få är olämplig. Nya restriktivare regler, kring när och hur ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter får betalas ut i förskott, bör därför tillämpas för studerande som ansöker om studiemedel först efter att CSN har ändrat ansökansformuläret på www.csn.se. Nya föreskrifter bör därmed träda i kraft den 1 januari 2026, men äldre regler bör fortsatt tillämpas för den som har ansökt om stöd före den 19 mars 2026.

Förändrad tidpunkt för sjukanmälan vid utlandsstudier

Studerande som är i studier och har en pågående period med studiemedel när de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2026 har redan hunnit fått information om de nuvarande tidsfristerna som gäller vid en anmälan till CSN om frånvaro pga. sjukdom. Nya regler bör därför bara gälla studerande som beviljas studiemedel för perioder som startar efter i ikraftträdandet. Äldre bestämmelser bör fortsatt gälla för sådana perioder med studiemedel, dvs. beviljningsperioder, som har startat före ikraftträdandet.

4 Vilka berörs av ändringarna?

Under läsåret 2023/2024 bedrev 22 035 studerande utlandsstudier med studiemedel från CSN. Av dessa var 41 procent män och 59 procent kvinnor. Omkring 92 procent hade studiemedel för studier på eftergymnasial nivå och resterande 8 procent för studier på gymnasial nivå, företrädesvis för språkkurser på gymnasial nivå. Flest studerande med studiemedel fanns i följande länder:

	Land	Antal studerande med studiemedel
1.	USA	3 082
2.	Storbritannien	1 937
3.	Spanien	1 487
4.	Nederländerna	1 119
5.	Italien	1 106
6.	Danmark	1 033
7.	Lettland	996
8.	Polen	925

9. Tyskland	872
10. Australien	852

5 Kostnadsmässiga och andra effekter

5.1 Förskott av ordinarie studiemedel vid utlandsstudier begränsas

Konsekvenser för studerande

Under läsåret 2023/24 hade 22 035 studerande studiemedel för att bedriva utlandsstudier. Av dessa fick 440 studerande, eller 2 procent av alla utlandsstuderande, ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten. Beloppet som en studerande fick utbetalt i förskott varierade mellan 7 300 och 117 000 kronor. Omkring 41 procent av de utlandsstuderande var män, medan män utgjorde 46 procent av dem som fick ordinarie studiemedel utbetalda i förskott. Av dem som fick ordinarie studiemedel utbetalda i förskott studerade hela 78 procent i endast tre länder, USA (37 procent av alla som fick förskott), Schweiz (27 procent), och Storbritannien (14 procent). I USA har 5,3 procent av alla studerande med studiemedel förskott, i Schweiz 20,4 procent och i Storbritannien 3,3 procent. Motsvarande siffror för andra högkostnadsländer som Norge och Hong Kong är 0,1 respektive 0,5 procent.

CSN bedömer att myndighetens förslag till ändrade regler kommer att innebära att antalet studerande som vid utlandsstudier får ordinarie studiemedel utbetalda i förskott före studiestarten kommer att minska från 440 per år till högst ett tiotal per år. Förslaget kommer i något högre utsträckning att påverka män, och särskilt studerande i USA, Schweiz och Storbritannien. Svårigheter att utan förskottsutbetalningar av studiemedel bestrida höga inledande kostnader kan medföra att antalet studerande i dessa länder kan komma att minska, och att studerande i något högre utsträckning i stället kan komma att välja andra studiedestinationer.

Konsekvenser för myndigheter och läroanstalter

CSN:s förslag kan innebära att vissa studerande väljer bort studier i vissa länder, främst USA, Schweiz och Storbritannien. Detta kan påverka svenska lärosätens arbete med rekrytering till utlandsstudier. CSN bedömer inte att förslaget i övrigt påverkar svenska lärosäten eller andra myndigheter.

Konsekvenser för staten

CSN förslag innebär att vissa studerande kan komma att välja bort studier i vissa länder. Många av dessa studerande kan i stället förväntas komma att studera i andra länder. CSN bedömer därför inte att utflödet av studiemedel kommer att påverkas i nämnvärd utsträckning. CSN bedömer samtidigt att förslaget kommer att innebära att storleken på det belopp som betalas ut felaktigt i form av studiemedel varje år kommer att minska något.

Konsekvenser för CSN

CSN:s förslag innebär att prövningen av om ordinarie studiemedel ska betalas ut i förskott blir enklare. Det kan bidra till kortare handläggningstider och snabbare beslut om studiemedel vid utlandsstudier. Informationen till de studerande kan också förenklas.

Konsekvenser för jämställdheten

Män är överrepresenterade bland dem som får ordinarie studiemedel utbetalda i förskott, före studiestarten. Fler kvinnor än män studerar dock med studiemedel, och antalet kvinnor som får sådana förskottsutbetalningar av studiemedel är därför ändå fler än antalet män. CSN:s förslag innebär samtidigt att alla studerande, oavsett kön, endast kommer att kunna få ordinarie studiemedel utbetalda i förskott föres studiestarten, vid ytterst speciella omständigheter.

Konsekvenser för brottsligheten

CSN:s förslag innebär att möjligheten att få stora belopp i form av ordinarie studiemedel utbetalda före studiestarten i princip försvinner. Incitament att begå brott mot studiemedelssystemet minskar därmed. CSN bedömer att förslaget kommer att bidra till färre brottsförsök och till att de studiemedelsbelopp som, vid fullbordade brott, betalas ut felaktigt kommer att minska.

5.2 Förskott av merkostnadslån för undervisningsavgifter begränsas

Konsekvenser för studerande

Under läsåret 2023/2024 hade 8 241 studerande merkostnadslån för undervisningsavgifter. Det var 5 435 studerande som fick merkostnadslånet utbetalt i en klumpsumma, dvs 66 procent. 164 studerande fick merkostnadslånet utbetalt med ett belopp som motsvarar fler än 26 veckor, vilket motsvarar tre procent av de som fick lånet utbetalt i en klumpsumma. Samtliga studerande som fick merkostnadslån utbetalt för fler än 26 veckor studerade utomlands och genomsnittligt utbetalt belopp var 121 040 kronor. Merparten studerade på eftergymnasial nivå och de vanligaste länderna var Storbritannien, USA, Frankrike och Schweiz. Av de som fick merkostnadslån för undervisningsavgift utbetalt för mer än 26 veckor var 63 procent kvinnor.

CSN:s förslag till ändrade regler kommer att medföra att studerande inte längre kommer att kunna få merkostnadslån utbetalda för mer än 26 veckor. Förslaget kommer att påverka studerande som läser eftergymnasiala utbildningar där undervisningsavgiften ska betalas i förskott för ett helt läsår. Förslaget kommer att i högre grad påverka kvinnliga studerande. Studerande vid dessa utbildningar kommer att behöva föra en dialog med läroanstalten om att dela upp betalningen, alternativt välja en utbildning vid ett annan läroanstalt.

Konsekvenser för myndigheter och läroanstalter

CSN bedömer inte att förslaget i övrigt påverkar svenska lärosäten eller andra myndigheter.

Konsekvenser för staten

CSN förslag innebär att studerande kan komma att välja bort studier vid vissa lärosäten som har höga undervisningsavgifter som ska betalas för mer än 26 veckor, exempelvis för ett helt läsår. Dessa studerande förväntas studera vid andra lärosäten. CSN:s bedömning är därför att utflödet av studiemedel inte kommer att öka. Samtidigt bedömer CSN att förslaget kommer att medföra att storleken på de belopp avseende merkostnadslån för undervisningsavgift som betalas ut felaktigt kommer att minska.

Konsekvenser för CSN

CSN bedömer att förslaget om att utbetalning av merkostnadslån för undervisningsavgifter på annat sätt än förskottsvis varje månad få omfatta en eller flera studieperioder men som mest 26 veckor inte kommer att påverka CSN:s handläggning.

Konsekvenser för brottsligheten

CSN:s förslag innebär att möjligheten att få stora belopp i form av merkostnadslån för undervisningsavgifter utbetalda före studiestartens begränsas. Incitament att begå brott mot studiemedelssystemet minskar därmed. CSN bedömer att förslaget kommer att bidra till färre brottsförsök och till att de studiemedelsbelopp som, vid fullbordade brott, betalas ut felaktigt kommer att minska.

5.3 Uppskjuten prövning av studieresultat efter utlandsstudier tas bort

Konsekvenser för studerande

Under läsåret 2023/24 hade 22 035 studerande studiemedel för att bedriva utlandsstudier. Av dessa var det drygt 3 200, eller 14 procent, som under en efterföljande studieperiod (termin) beviljades nya studiemedel efter tillämpning av 4 kap. 4 §, utan föregående prövning av tidigare studieresultat. I cirka 1 700, eller 53 procent, av dessa ärenden var uppehållet innan nästa termin tre eller fler veckor. I en majoritet av ärendena tillämpades således bestämmelsen trots att uppehållet som regel är tillräckligt långt för att den studerande ska hinna få sina studieresultat, även vid utlandsstudier.

Ett upphävande av bestämmelsen i 4 kap. 4 § innebär att en studieresultatprövning ska göras vid varje ny ansökan om studiemedel, även efter studier utomlands. Det ger en ökad förutsägbarhet och rättssäkerhet för de studerande. För studerande vid utländska lärosäten som inte övergått till olika former av digitala studieregister och som inte utfärdar examens-, utbildnings- eller kursbevis i direkt anslutning till att studierna avslutas kan upphävandet medföra att beslut om, och utbetalning av, studiemedel för nästkommande termin kan komma att försenas något. Samtidigt minskar risken för att studerande beviljas studiemedel trots otillräckliga studieresultat under den senaste studiestödsperioden. Upphävandet av bestämmelsen bidrar därmed till en ökad genomströmning och minskar risken för att studerande försenas i sina studier med studiemedel.

Vid studier i vissa länder och vid vissa läroanstalter kan förekomma att den studerande examineras för helt läsårs studier vid ett och samma tillfälle. En sådan studerande kan inte redovisa några studieresultat, i form av betyg från avklarade kurser eller liknande, förrän hela läsåret har slutförts. CSN kommer därför att särskilt informera de studerande om vikten av att om möjligt ansöka om studiemedel för utlandsstudier för ett helt läsår i taget, i de fall examinationer utformas på detta sätt. Praxis från Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) medger dessutom att studerande vid utbildningar och kurser som vid tidpunkten för en ny ansökan om studiemedel ännu inte är slutförda undantagsvis, och på annat sätt än genom betyg från avklarade kurser eller liknande, kan visa att de har bedrivit sina tidigare studier i normal takt.¹⁷

Konsekvenser för CSN

Förslaget innebär att CSN vid en ny ansökan om studiemedel som utgångspunkt alltid kommer att behöva bedöma den studerandes tidigare studieresultat. Idag behöver CSN i vissa fall endast bedöma om det finns skäl att anta att den studerande har svårigheter att redovisa tidigare studieresultat. Förslaget medför därför att CSN:s handläggning blir något mer omfattande.

5.4 Förändrad tidpunkt för sjukanmälan vid utlandsstudier

Konsekvenser för studerande

Under 2024 fick 25 882 personer studiemedel för studier utomlands, varav 15 176 kvinnor och 10 707 män.¹⁸ Antalet studerande som beviljats studiemedel under sjukdom vid studier utomlands och fått nedräkningsbar tid var totalt 213 studerande under 2022–2024.¹⁹

Förslaget om att tidpunkten för sjukanmälan ska vara densamma oavsett var den studerande studerar innebär en förenkling då det blir tydligt att samma förutsättningar gäller oavsett om studierna bedrivs i Sverige eller utomlands. Eftersom CSN har möjlighet att godta en sen sjukanmälan om den studerande har varit förhindrad att göra en anmälan, eller om det finns något annat särskilt skäl, finns möjlighet att även framöver ta hänsyn till den studerandes faktiska möjlighet att från utlandet göra en sjukanmälan utifrån de förutsättningar som anges i studiestödsförordningen.

Konsekvenser för CSN

Förslagen påverkar inte handläggningen av frågor om studiemedel under sjukdom vid utlandsstudier nämnvärt. Antalet ärenden med prövning av om det finns

¹⁷ Se avgörande från ÖKS den 12 december 2019 (ÖKS dnr. 2019-04594 och 2019-04680).

¹⁸ År 2023 var det 25 821, varav 15 118 kvinnor och 10 704 män, och år 2022 var det 25 872, varav 15 328 kvinnor och 10 544 män.

¹⁹ 87 personer, varav 64 kvinnor och 23 män år 2022, 81 personer, varav 52 kvinnor och 29 män år 2023 samt 74 personer, varav 49 kvinnor och 25 män år 2024.

särskilda skäl att godta en sen sjukanmälan kan antas öka något, detta är dock från en mycket låg nivå och innebär en mycket marginell påverkan på CSN.

6 Konsekvenser för Sveriges EU-medlemskap

De förslag CSN lämnar i denna promemoria överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

7 Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte ha några regionala effekter eller få några konsekvenser för jämställdheten. Förslagen bedöms inte heller ha någon inverkan på klimat och miljö.

8 Behovet av informationsinsatser

CSN kommer att publicera information om de nya och justerade reglerna på myndighetens hemsida, www.csn.se. Informationen kommer där att riktas till studerande, läroanstalter och andra.

Information i CSN:s beslut kommer att ses över för att säkerställa att den är i överensstämmelse med vad som gäller för förskottsutbetalningar, prövning av studieresultat och sjukanmälan. I övrigt föranleder de nya föreskrifterna endast ändringar i visst skriftligt material och i interna styr- och vägledningsdokument.

9 Uppföljning

CSN bedömer att de aktuella föreskriftsöndringarna bör följas upp först sedan det har förflutit en tid. CSN anser att en uppföljning bör göras under 2029, när tre år har förflutit. Uppföljningen bör bl.a. syfta till att besvara följande frågor:

- Har andelen felaktiga utbetalningar av ordinarie studiemedel och merkostnadslån för undervisningsavgifter vid utlandsstudier minskat?
- Har andelen misstänkta bidragsbrott gällande studiemedel vid utlandsstudier minskat?
- Har det uppstått några särskilda problem för gruppen utlandsstuderande med anledning av skärpta bestämmelser om föreskottsutbetalningar av ordinarie studiemedel och merkostnadslån?
- Har studerande, som efter en period med studiemedel för utlandsstudier ansöker om nya studiemedel fått vänta längre på sina nya beslut än studerande i Sverige, eller har det uppstått andra problem för denna grupp till följd av att möjligheten att skjuta upp en prövning av studieresultaten har tagits bort?
- Har det uppstått några särskilda problem för gruppen utlandsstuderande som anmäler sjukperioder till CSN, till följd av att tidpunkten för anmälan är densamma som för studerande i Sverige?